

DEKLARACJA W SPRAWIE

DZIECI, MŁODZIEŻY I DZIAŁAŃ NA RZECZ KLIMATU

Analiza i znaczenie przystąpienia przez Polskę

Zuzanna Borowska

I. Deklaracja i jej założenia

Międzypaństwowa *Deklaracja w sprawie Dzieci, Młodzieży i Działań na rzecz Klimatu* ("Declaration on Children, Youth and Climate Action")¹ została zaprezentowana w grudniu 2019 roku, podczas 25. Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC COP25) w Madrycie. Stanowi ona międzynarodowe zobowiązanie ze strony sygnatariuszy do przyspieszenia wdrażania krajowych i globalnych inkluzywnych polityk klimatycznych i działań na rzecz klimatu, które stawiają w centrum dzieci i młodzież. Deklaracja została stworzona ze wspólnej inicjatywy UNICEF, Prezydencji COP25, organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających na rzecz praw dziecka oraz przedstawicieli młodzieży zaangażowanych w działania klimatyczne. Do tej pory została podpisana przez 78 państw². Choć Deklarację wsparły już liczne państwa członkowskie Unii Europejskiej, Polska wciąż nie znalazła się wśród sygnatariuszy.

Deklaracja jest pierwszym międzypaństwowym zobowiązaniem poświęconym w całości uwzględnieniu praw, potrzeb oraz perspektywy dzieci i młodzieży w politykach klimatycznych³. Dokument ma charakter polityczny i niewiążący prawnie - **nie tworzy nowych zobowiązań, lecz wskazuje kierunek i możliwości działań**. Punktem wyjścia jest uznanie, że dzieci należą do grup najbardziej narażonych na skutki kryzysu klimatycznego, jednocześnie mając najmniejszy wpływ na jego powstawanie. Odwołuje się do podejścia opartego na prawach dziecka i zakłada, że skuteczna polityka klimatyczna musi nie tylko ograniczać emisje gazów cieplarnianych i wzmacniać odporność społeczeństw na skutki zmian klimatu, ale również odpowiadać na szczególne potrzeby dzieci i młodzieży oraz zapewniać im możliwość znaczącego uczestnictwa w procesach decyzyjnych.

Wsparcie dokumentu może przynieść liczne korzyści, m. in. lepsze uwzględnienie potrzeb dzieci w krajowych politykach klimatycznych, poprawę spójności pomiędzy organami państwowymi zajmującymi się klimatem oraz sektorami kluczowymi dla dzieci, szansę na bezpośrednią współpracę z dziećmi i młodzieżą w ważnych dla nich obszarach, czy wzmocnienie pozycji kraju-sygnatariusza jako lidera praw dziecka na arenie międzynarodowej⁴.

Deklaracja obejmuje siedem głównych zobowiązań⁵:

1. Działania na rzecz globalnego uznania niezbywalnego prawa dzieci do zdrowego środowiska oraz uwzględniania tego prawa w międzynarodowej, krajowej i lokalnej polityce i legislacji.
2. Wspieranie działań na rzecz poszanowania, promowania i uwzględniania praw dzieci i młodzieży oraz ich szczególnej wrażliwości podczas wdrażania Porozumienia Paryskiego na wszystkich poziomach, w tym w krajowych działaniach adaptacyjnych i mitygacyjnych, krajowych planach takich jak Nationally Determined Contributions (NDCs) i National Adaptation Plans (NAPs) oraz długoterminowych strategiach rozwoju emisji gazów cieplarnianych.

¹ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

² UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action. Signatories", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#signatories> [dostęp: 17.06.2026 r.]. Stan na sierpień 2026 roku.

³ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

⁴ UNICEF (2026). *Declaration on Children, Youth and Climate Action Briefing Note*.

⁵ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

3. Zwiększenie skali i przyspieszenie inwestycji w takie działania adaptacyjne, mitygacyjne i redukujące ryzyko klęsk żywiołowych, które odpowiadają na potrzeby dzieci i młodzieży. Uwzględnianie kryteriów dotyczących dzieci w funduszach wielostronnych.

4. Wdrażanie i inwestowanie w edukację dotyczącą zmian klimatu i ochrony środowiska oraz wyposażenie dzieci i młodzieży w wiedzę i umiejętności niezbędne zarówno do ochrony siebie, jak i tworzenia bezpiecznej i zrównoważonej przyszłości. Szczególne uwzględnienie dzieci i młodzieży zmarginalizowanych w tych działaniach.

5. Wspieranie znaczącego udziału dzieci i młodzieży, zwłaszcza pochodzących z Globalnego Południa, w procesach politycznych dotyczących zmian klimatu, w tym poprzez takie mechanizmy jak Action for Climate Empowerment (ACE), programy młodzieżowych delegatów, czy oficjalna grupa reprezentacyjna dzieci i młodzieży w UNFCCC (YOUNGO).

6. Rekomendacja stworzenia międzynarodowej Komisji ds. Dzieci i Przyszłych Pokoleń (*Commission for Children and Future Generations*) oraz wykorzystywania nowych i istniejących mechanizmów na poziomie krajowym w celu zapewnienia partycypacji dzieci i młodzieży w procesach decyzyjnych dotyczących zmian klimatu.

7. Wdrażanie środków administracyjnych i instytucjonalnych oraz krajowych i międzynarodowych partnerstw w celu realizacji założeń Deklaracji. Wzmacnianie spójności pomiędzy różnymi aspektami działań na rzecz klimatu, takimi jak proces UNFCCC, Porozumienie Paryskie i Cele Zrównoważonego Rozwoju.

II. Porozumienie Paryskie a Deklaracja

Ramowa Konwencja ONZ w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) i Porozumienie Paryskie

Ramowa Konwencja ONZ w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) z 1992 r. nakłada na państwa-strony zobowiązanie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w celu ich stabilizacji na poziomie, który zapobiegnie niebezpiecznej ingerencji człowieka w system klimatyczny⁶. Porozumienie Paryskie z 2015 r. z kolei zobowiązuje państwa do utrzymania globalnego wzrostu temperatury na poziomie znacznie niższym niż 2°C powyżej poziomu przedindustrialnego oraz podjęcia wysiłków w celu jego ograniczenia do 1.5°C powyżej tego poziomu⁷. Co istotne, preambuła Porozumienia Paryskiego odnosi się także bezpośrednio do ochrony praw dziecka w kontekście zmian klimatu⁸.

Deklaracja nie ustanawia nowego reżimu prawnego w zakresie ochrony klimatu. Jej znaczenie należy rozpatrywać przede wszystkim w kontekście implementacji istniejących zobowiązań wynikających z Porozumienia Paryskiego. Deklaracja może pełnić więc funkcję instrumentu interpretacyjno-implementacyjnego Porozumienia Paryskiego w wymiarze praw dziecka, formalizującego i uporządkowującego istniejące już praktyki.

⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (1992). *Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC)*.

⁷ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). *Porozumienie Paryskie*, Artykuł 2.

⁸ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). *Porozumienie Paryskie*, Preambuła.

Jednocześnie Porozumienie Paryskie nie precyzuje, w jaki sposób obowiązek uwzględniania praw dziecka powinien zostać przełożony na praktykę legislacyjną i administracyjną państw. Dokument nie określa metod integrowania perspektywy praw dziecka z krajowymi wkładami ustalonymi na poziomie krajowym, krajowymi planami adaptacji, strategiami długoterminowymi ani innymi instrumentami polityki klimatycznej. Nie wskazuje również mechanizmów zapewnienia udziału dzieci i młodzieży w procesach decyzyjnych ani sposobów uwzględniania ich szczególnej podatności na skutki zmiany klimatu⁹. Na te potrzeby odpowiada *Deklaracja o Dzieciach, Młodzieży i Działaniach na rzecz Klimatu*.

Państwa sygnatariusze deklarują w niej wzmacnianie działań służących poszanowaniu, promowaniu i uwzględnianiu praw dzieci i młodzieży w procesie wdrażania Porozumienia Paryskiego na wszystkich poziomach zarządzania. Tym samym Deklaracja sama określa swoją rolę jako instrument wspierający wdrażanie Porozumienia Paryskiego poprzez wskazanie kierunków praktycznego wykonywania zobowiązań wynikających z tego traktatu¹⁰.

Mechanizmy wdrażania

W zakresie krajowych wkładów ustalanych na poziomie krajowym (NDC) *Deklaracja* wskazuje na potrzebę uwzględniania praw dziecka na wszystkich etapach ich przygotowania, aktualizacji i realizacji. Oznacza to w szczególności analizę wpływu planowanych działań klimatycznych na dzieci, identyfikację grup szczególnie narażonych na skutki zmiany klimatu oraz projektowanie rozwiązań zwiększających ich odporność¹¹. *Deklaracja* nie zmienia konstrukcji ani charakteru prawnego NDC. Wskazuje sposób, w jaki proces ich opracowywania może zostać uzupełniony o perspektywę praw dziecka. Co więcej, jak wynika z *Porozumienia*, wkłady krajowe mają w każdej edycji wykazywać coraz wyższy poziom ambicji. *Deklaracja* może wpisać się więc w wypełnienie założenia o zwiększaniu ambicji realizacji Porozumienia. Poprzedni wkład krajowy (3.0), z poziomu UE został oceniony jako spełniający podejście z uwzględnieniem dzieci – tylko w „pewnym stopniu”¹².

Podobną funkcję *Deklaracja* pełni w odniesieniu do adaptacji do zmiany klimatu. Artykuł 7 Porozumienia Paryskiego ustanawia globalny cel adaptacyjny¹³. *Deklaracja* rozwija ten kierunek, wskazując na potrzebę projektowania działań adaptacyjnych odpowiadających szczególnym potrzebom dzieci, wzmacniania odporności społeczności lokalnych, ochrony infrastruktury edukacyjnej i zdrowotnej oraz uwzględniania zwiększonej podatności dzieci na skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych. W rezultacie ogólny cel adaptacyjny zostaje uzupełniony o perspektywę opartą na prawach dziecka¹⁴.

Istotnym obszarem komplementarności jest również edukacja klimatyczna i udział społeczeństwa w działaniach na rzecz klimatu. Artykuł 12. Porozumienia Paryskiego zobowiązuje

⁹ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). *Porozumienie Paryskie*.

¹⁰ UNICEF (2026). „Declaration on Children, Youth and Climate Action”, <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

¹¹ W tym zakresie odwołuje się też do Porozumienia Paryskiego i Artykułu 7, w którym wskazuje się też na *wzmocnienie wiedzy naukowej dotyczącej klimatu, w tym badań, systematycznych obserwacji systemu klimatycznego i systemów wczesnego ostrzegania, w sposób zapewniający informacje służbom klimatycznym i wspomagający podejmowanie decyzji*. Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). Porozumienie Paryskie, Artykuł 7.

¹² Komisja Europejska, „The update of the nationally determined contribution of the European Union and its Member States”, 2023 r., <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-10/ES-2023-10-17%20EU%20submission%20NDC%20update.pdf> [dostęp dnia 20 grudnia 2024 r.] oraz Komisja Europejska, „The nationally determined contribution of the European Union and its Member States”, 2026, <https://unfccc.int/sites/default/files/2025-11/DK-2025-11-05%20EU%20NDC.pdf> [dostęp dnia 20 marca 2026 r.] oraz UNICEF, NDC 3.0 Analysis, 2026 r. Podsumowanie danych uwzględnione jest na platformie danych UNICEF: *UNICEF Global Dashboard. NDCs for every child Data Platform*, 2026. Child Friendly NDC | Global Dashboard [dostęp dnia 29 czerwca 2026 r.].

¹³ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). Porozumienie Paryskie, Artykuł 7.

¹⁴ UNICEF (2026). „Declaration on Children, Youth and Climate Action”, <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

państwa do współpracy w zakresie edukacji, podnoszenia świadomości społecznej, szkoleń oraz udziału społeczeństwa¹⁵. *Deklaracja* rozwija te postanowienia, wskazując dzieci i młodzież jako kluczowych uczestników transformacji klimatycznej. Podkreśla potrzebę zapewnienia wysokiej jakości edukacji klimatycznej, rozwijania kompetencji umożliwiających aktywne uczestnictwo w działaniach klimatycznych oraz tworzenia mechanizmów zapewniających udział dzieci i młodzieży w procesach decyzyjnych na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Tym samym ogólne zobowiązanie wynikające z art. 12 Porozumienia uzyskuje bardziej konkretny wymiar odnoszący się do jednej z grup najbardziej narażonych na skutki zmiany klimatu. Polska realizuje już to zobowiązanie, poprzez powołanie Młodzieżowej Rady Klimatycznej.

Deklaracja pozostaje również spójna z zasadą sprawiedliwości międzypokoleniowej, wyrażoną w preambule Porozumienia Paryskiego¹⁶. Wskazując na potrzebę ochrony praw dzieci oraz zapewnienia ich udziału w procesach decyzyjnych, przekłada tę zasadę na konkretne kierunki działań administracji publicznej i wzmacnia jej praktyczny wymiar w krajowych politykach klimatycznych¹⁷.

Z perspektywy projektowania i wdrażania polityk publicznych oznacza to, że *Deklaracja* może być traktowana jako praktyczne narzędzie wspierające realizację Porozumienia Paryskiego na poziomie krajowym. Jej postanowienia mogą dostarczyć administracji publicznej wskazówek dotyczących integrowania perspektywy praw dziecka z krajowymi strategiami klimatycznymi, planami adaptacji, krajowymi wkładami klimatycznymi oraz systemami finansowania, monitorowania i ewaluacji działań klimatycznych. W tym sensie *Deklaracja* pełni funkcję pomostu pomiędzy ogólnymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego a konkretnymi rozwiązaniami instytucjonalnymi i programowymi wdrażanymi na poziomie krajowym.

III. Otoczenie Prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej - artykuły 5, 68, 72, 74, 86¹⁸

Art. 5 nakłada na państwo obowiązek strzeżenia środowiska, co w kontekście klimatu można odczytywać jako konstytucyjny fundament polityki klimatycznej. Art. 68 (prawo do ochrony zdrowia) oraz art. 72 (szczególna ochrona praw dziecka) tworzą silną podstawę do twierdzenia, że państwo ma obowiązek chronić dzieci przed zdrowotnymi skutkami zmian klimatu.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (UDHR)¹⁹

UDHR tworzy aksjologiczne „tło konstytucyjne” całego współczesnego systemu praw człowieka, do którego Deklaracja wprost się odwołuje. Jej kluczowe prawa do życia, zdrowia, odpowiedniego poziomu życia, edukacji i udziału w życiu publicznym stanowią dziś podstawę argumentacji, że brak skutecznej ochrony klimatu narusza godność i podstawowe prawa dzieci oraz młodzieży. Deklaracja konkretyzuje tę ogólną aksjologię, wskazując, że bez bezpiecznego klimatu realizacja praw z UDHR staje się dla najmłodszych jedynie iluzoryczna.

¹⁵ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). *Porozumienie Paryskie*, Artykuł 12.

¹⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (2015). *Porozumienie Paryskie*, Artykuł 7.

¹⁷ UNICEF (2026). „Declaration on Children, Youth and Climate Action”, <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

¹⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.), Artykuły 5, 68, 72, 74, 86.

¹⁹ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (1948). *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*.

Konwencja ONZ o Prawach Dziecka (CRC)²⁰

CRC jest centralnym, wiążącym traktatem, który Deklaracja przywołuje jako główny punkt odniesienia. Prawa do życia, zdrowia, rozwoju, edukacji, udziału w decyzjach oraz zasady najlepszego interesu dziecka, niedyskryminacji i poszanowania zdolności dziecka do samodzielnego wyrażania poglądów tworzą normatywny fundament dla obowiązku prowadzenia polityki klimatycznej w sposób efektywnie odpowiadający na potrzeby dzieci i młodzieży. Deklaracja de facto proponuje odczytanie CRC w perspektywie klimatycznej: każde działanie (lub zaniechanie) klimatyczne państwa powinno być oceniane przez pryzmat skutków dla praw dziecka.

Rezolucje Rady Praw Człowieka nr 37/8, 35/20, 40/11²¹

Te rezolucje rozwijają związek między środowiskiem a prawami człowieka, w szczególności prawami dziecka i są wprost przywołane w tekście Deklaracji. Podkreślają one, że szkody środowiskowe, w tym zmiany klimatu, mają specyficzny, nieproporcjonalny wpływ na dzieci oraz że państwa mają obowiązek zapobiegania takim szkodom i zapewnienia skutecznych środków ochrony. Deklaracja przekłada te ogólne zobowiązania na konkretne zobowiązania polityczne: włączanie dzieci do procesów decyzyjnych, uwzględnianie ich w NDC, NAP, finansowaniu klimatycznym i systemach ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych.

Komentarz ogólny nr 26 Komitetu Praw Dziecka ONZ (2023)²²

Komentarz nr 26 jest kluczowym współczesnym standardem interpretacyjnym CRC w kontekście środowiska i klimatu. Uznaje on, że kryzys klimatyczny jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla praw dziecka i że państwa mają w tym kontekście pozytywne obowiązki: zapobiegania szkodom, regulacji sektora prywatnego, zapewnienia dostępu do informacji, partycypacji i środków ochrony prawnej. Deklaracja jest w istocie swego rodzaju politycznym ramieniem wykonawczym tego Komentarza: proponuje zestaw zobowiązań politycznych, które pozwalają państwom przełożyć jego standardy na konkretne działania krajowe.

Rezolucja Rady Praw Człowieka 48/13 (2021) oraz Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 76/300 (2022) - uznanie prawa do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska²³

Rezolucja 48/13 po raz pierwszy na poziomie Rady Praw Człowieka oficjalnie uznała prawo człowieka do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 76/300 nadała z kolei temu prawu rangę globalnie uznanego prawa człowieka, wzmacniając legitymację roszczeń dzieci i młodzieży wobec państw²⁴. Deklaracja wpisuje się w te międzynarodowe trendy, koncentrując się na dzieciach i młodzieży jako grupie szczególnie uprawnionej do korzystania z prawa do czystego środowiska. Stanowi narzędzie implementacyjne, zachęcając rządy do wpisania tego prawa w krajowe ramy prawne i polityczne, w tym w Art. 74 wprost stanowi o ochronie środowiska i obowiązku władz publicznych prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne, a art. 86 nakłada na każdego obowiązek dbałości o środowisko.

²⁰ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (1989). *Konwencja o Prawach Dziecka*.

²¹ Rezolucje Rady Praw Człowieka ONZ (2017; 2018; 2019): *Human rights and the environment (A/HRC/RES/37/8)*; *Human rights and climate change (A/HRC/RES/35/20)*; *Recognizing the contribution of environmental human rights defenders to the enjoyment of human rights, environmental protection and sustainable development (A/HRC/RES/40/11)*.

²² Komitet Praw Dziecka ONZ (2023). *General comment No. 26 (2023) on children's rights and the environment, with a special focus on climate change*.

²³ Rezolucja Rady Praw Człowieka ONZ (2021): *The human right to a clean, healthy and sustainable environment (A/HRC/RES/48/13)*.

²⁴ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ (2022): *The human right to a clean, healthy and sustainable environment (A/RES/76/300)*

Deklaracja jest w pełni zgodna z tymi normami i może być traktowana jako instrument doprecyzowujący, jak w praktyce realizować konstytucyjne obowiązki państwa wobec dzieci i młodzieży w kontekście kryzysu klimatycznego.

Opinia doradcza Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie zmian klimatu (2025)²⁵

Opinia doradcza MTS w sprawie „Obligations of States in respect of Climate Change” wzmacnia prawnie wiążący charakter obowiązków państw w zakresie zapobiegania poważnym szkodom klimatycznym, współpracy oraz ochrony obecnych i przyszłych pokoleń. Podkreśla ona, że obowiązki klimatyczne wynikają zarówno z traktatów, jak i z prawa zwyczajowego oraz z międzynarodowego prawa praw człowieka, w tym ochrony osób szczególnie narażonych. Deklaracja, odwołując się do praw dzieci i młodzieży, może być odczytywana jako polityczna odpowiedź na tę opinię: państwa, które ją podpisują, deklarują wolę wykonywania tych obowiązków w sposób szczególnie wrażliwy na sytuację najmłodszych.

Europejski Zielony Ład i Europejskie Prawo o Klimacie (rozporządzenie 2021/1119)²⁶

Europejski Zielony Ład i rozporządzenie 2021/1119¹⁷ ustanawiają prawnie wiążącą ścieżkę neutralności klimatycznej UE do 2050 r. oraz cele redukcyjne do 2030 r. Tworzą one ramy, w których Polska i tak musi prowadzić ambitną politykę klimatyczną; Deklaracja dodaje do tych ram wyraźny wymiar dziecięco młodzieżowy: obowiązek oceny skutków polityk klimatycznych dla dzieci, ich udziału w procesach decyzyjnych oraz priorytetyzacji inwestycji chroniących najmłodszych przed skutkami kryzysu klimatycznego. Przyjęcie Deklaracji pozwala Państwom potwierdzić, że implementują cele Zielonego Ładu w sposób zgodny z prawami dziecka.

Strategia UE na rzecz praw dziecka²⁸ (2021 - 2024 i późniejsze wdrażanie)

Strategia UE na rzecz praw dziecka wskazuje m.in. na potrzebę ochrony dzieci przed skutkami zmian klimatu i degradacji środowiska oraz wzmocnienia ich udziału w kształtowaniu polityk. Deklaracja jest naturalnym uzupełnieniem tej strategii: przekłada ogólne cele unijne na konkretne zobowiązania rządów w obszarze klimatu (NDC, NAP, finansowanie, edukacja klimatyczna, partycypacja).

Polityka ekologiczna państwa 2030 (PEP2030)²⁹

PEP2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym kierunki polityki środowiskowej Polski i jednocześnie elementem realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Jego głównym celem jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Podkreśla takie aspekty jak zdrowie, zrównoważona gospodarka, mitygacja i adaptacja do zmian klimatu, edukacja oraz administracja. Chociaż nie koncentruje się bezpośrednio na dzieciach

²⁵ Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (MTS) (2025). *Obligations of States in respect of Climate Change. Advisory Opinion.*

²⁶ Komisja Europejska (2019). „Europejski Zielony Ład”, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl [dostęp: 18.06.2026 r.].

²⁷ Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej (2021). *Europejskie Prawo o Klimacie. Rozporządzenie 2021/1119 w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999.*

²⁸ Komisja Europejska (2021). *Strategia UE na rzecz praw dziecka (EU Strategy on the Rights of the Child).*

²⁹ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Portal Interoperacyjności i Architektury (2026). „Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP2030)”, <https://www.gov.pl/web/ia/polityka-ekologiczna-panstwa-2030-pep2030> [dostęp: 19.06.2026 r.].

i młodzieży, wiele jego celów pozostaje ściśle związanych z ochroną ich zdrowia, dobrostanu i jakości życia. W kontekście Deklaracji, PEP2030 stanowi istotny punkt odniesienia dla włączania perspektywy praw dziecka do krajowej polityki środowiskowej i klimatycznej.

IV. Znaczenie Deklaracji dla Polski

Podstawową rekomendacją wynikającą z niniejszego opracowania jest podpisanie przez Polskę *Deklaracji w sprawie Dzieci, Młodzieży i Działań na rzecz Klimatu*. Dołączenie do grona sygnatariuszy Deklaracji może przynieść liczne korzyści, zarówno z perspektywy rządzących, jak i bezpośrednio dla polskich dzieci i młodzieży. Niektóre z zawartych w niej zobowiązań są już w pewnym stopniu wdrażane, a jej formalne poparcie jest szansą na pokazanie zaangażowania politycznego oraz krajowej inicjatywy w zakresie działań na rzecz klimatu uwzględniających potrzeby dzieci³⁰.

Najważniejsze argumenty za przystąpieniem Polski do Deklaracji przedstawiono poniżej.

Podpisanie *Deklaracji* oznacza zwrócenie uwagi na istotność tematu wpływu zmian klimatu na dzieci i młodzież

Niewątpliwie pierwszym kluczowym argumentem za poparciem Deklaracji jest sama jej tematyka i jej coraz większe znaczenie, zarówno na poziomie globalnym, jak i lokalnym. Zmiany klimatu stanowią jedno z najpoważniejszych wyzwań dla realizacji praw dziecka w XXI wieku. Choć dzieci i młodzież odpowiadają za niewielką część emisji gazów cieplarnianych, należą jednocześnie do grup najbardziej narażonych na ich skutki. Fakt ten wynika zarówno z ich szczególnej podatności fizjologicznej i rozwojowej, jak i większej zależności od funkcjonowania systemów publicznych, takich jak ochrona zdrowia, edukacja, opieka społeczna czy infrastruktura wodno-sanitarna.

Jak wskazuje raport UNICEF "Children's Climate Risk Report 2026"³¹, niemal wszystkie dzieci na świecie są obecnie narażone na co najmniej jedno zagrożenie klimatyczne lub środowiskowe, a około połowa (1,1 mld dzieci) doświadcza jednocześnie trzech lub więcej zagrożeń.

Zmiany klimatu wpływają na zdrowie fizyczne i psychiczne dzieci, bezpieczeństwo żywnościowe, dostęp do edukacji oraz możliwości rozwojowe. Około 2,3 miliarda dzieci na świecie jest narażonych na zanieczyszczenia powietrza, 1,8 miliarda na skutki suszy, a 1,5 miliarda na fale upałów. Tylko w 2024 r. ekstremalne zjawiska pogodowe zakłóciły naukę co najmniej 242 milionów uczniów na świecie. W latach 2016 - 2023 ponad 62 miliony dzieci zostały wewnętrznie przesiedlone w wyniku katastrof związanych z pogodą.

Choć w skali globalnej Polska należy do państw relatywnie mniej narażonych na najpoważniejsze skutki zmian klimatu, ekstremalne zjawiska pogodowe pojawiają się w naszym kraju coraz częściej i są coraz bardziej zauważalne. Według danych UNICEF³², aż 99,16% wszystkich dzieci w Polsce (6,8 mln) jest narażonych na zanieczyszczone powietrze, 84,8% doświadcza skutków

³⁰ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

³¹ UNICEF (2026). *Children's Climate Risk Report 2026*, <https://www.unicef.org/reports/childrens-climate-risk-report-2026> [dostęp: 20.06.2026 r.].

³² Ibidem.

fal upałów, a 61% jest narażonych na skutki suszy. Te zjawiska wpływają na zdrowie i dobrostan dzieci, funkcjonowanie szkół i placówek opiekuńczych oraz bezpieczeństwo społeczności lokalnych. W tym kontekście uwzględnienie interesów dzieci w polityce klimatycznej staje się nie tylko kwestią ochrony środowiska czy politycznej deklaracji, ale przede wszystkim realizacji podstawowych praw dziecka i zapewnienia najmłodszym bezpiecznej przyszłości.

Deklaracja wspiera realizację zobowiązań w zakresie praw dziecka, praw człowieka i ochrony środowiska

Pierwsze zobowiązanie zawarte w Deklaracji dotyczy działań na rzecz uznania niezbywalnego prawa dzieci do zdrowego środowiska. Jest ono bezpośrednio związane z istniejącymi zobowiązaniami państw wynikającymi z prawa międzynarodowego, które na dziś są znacznie poważniejsze niż w 2019 roku, kiedy powstawała Deklaracja. Rezolucje Rady Praw Człowieka nr 48/13 oraz Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 76/300 oficjalnie i globalnie uznały prawo do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska prawem człowieka - a zatem również prawem wszystkich dzieci na świecie³³. Komentarz ogólny nr 26 Komitetu Praw Dziecka ONZ wskazuje zaś wprost, że państwa-strony Konwencji o prawach dziecka mają obowiązek podejmowania działań mających na celu ochronę dzieci przed skutkami degradacji środowiska i zmian klimatu³⁴. Podpisanie Deklaracji byłoby też krokiem spójnym z unijnymi priorytetami w zakresie praw dziecka.

W ostatnich latach społeczność międzynarodowa coraz wyraźniej podkreśla ścisły związek pomiędzy ochroną klimatu, ochroną środowiska oraz realizacją praw człowieka, w szczególności praw dziecka. *Deklaracja* łączy w sobie wszystkie te zagadnienia, wskazując na konieczność bezpośredniego uznania prawa dziecka do zdrowego środowiska na wszystkich poziomach - w tym krajowym i lokalnym. Jej wsparcie może zatem stanowić pozytywny sygnał polityczny i zapewnienie polskich rządzących, że zamierzają oni wprowadzić i realizować odpowiednie rozwiązania prawne w tym zakresie. Przystąpienie do Deklaracji nie tworzyłoby bezpośrednio nowych zobowiązań dla Polski. Stanowiłoby natomiast praktyczne narzędzie wspierające realizację już istniejących zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach dziecka, odpowiednich rezolucji ONZ, Porozumienia Paryskiego, prawa Unii Europejskiej oraz Konstytucji RP.

Wsparcie Deklaracji może prowadzić do lepszego i efektywniejszego ukierunkowania inwestycji i finansów publicznych

Deklaracja nie ustanawia mechanizmu monitorowania finansowego ani nie nakłada obowiązku raportowania wydatków. Jedyne, odnoszące się do finansowania zobowiązanie 3. mówi o uwzględnianiu kryteriów dotyczących dzieci w funduszach wielostronnych, a więc dotyczy architektury finansowania międzynarodowego - w tym wielostronnych funduszy klimatycznych, do których wkład Polski regulują już odrębne mechanizmy unijne i międzynarodowe - a nie budżetu krajowego³⁵.

³³ Rezolucje Rady Praw Człowieka ONZ (2021) i Zgromadzenia Ogólnego ONZ (2022): *Resolutions on the right to a clean, healthy and sustainable environment (A/HRC/RES/48/13; A/RES/76/300)*

³⁴ Komitet Praw Dziecka ONZ (2023). *General comment No. 26 (2023) on children's rights and the environment, with a special focus on climate change*.

³⁵ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration> [dostęp: 17.06.2026 r.].

Co więcej, Polska dysponuje już szeregiem polityk, programów i instrumentów, które są zgodne z celami Deklaracji i mogą stanowić podstawy do jej skuteczniejszego wdrażania, lepszej koordynacji i ukierunkowania na perspektywę dzieci i młodzieży.

W obszarze mitygacji Polska odnotowała w 2024 r. spadek emisji CO₂ o 38% względem roku poprzedniego (dane systemu EU-ETS) – była to największa redukcja spośród wszystkich 27 państw członkowskich UE, odpowiadająca za ok. ¼ całkowitej redukcji emisji w całej Unii, wsparta uruchamianymi już środkami z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji i Społecznego Funduszu Klimatycznego³⁶. Podpisanie Deklaracji stworzyłoby dodatkową możliwość oceny tych i przyszłych działań z perspektywy ich wpływu na dzieci i młodzież.

Ponadto, inwestowanie w odporność szkół, systemów ochrony zdrowia czy infrastruktury lokalnej ogranicza w dłuższej perspektywie koszty związane z usuwaniem skutków katastrof i ekstremalnych zjawisk pogodowych – działania prewencyjne są z reguły efektywniejsze ekonomicznie niż reagowanie na już powstałe szkody. Uwzględnienie Deklaracji może pomóc wzmocnić ten sposób działania w istniejących politykach publicznych, tak aby potrzeby dzieci i młodzieży były uwzględniane przy planowaniu inwestycji i działań adaptacyjnych.

Przystąpienie do Deklaracji jest szansą dla Polski na uczynienie krajowej polityki klimatycznej bardziej responsywną na potrzeby dzieci

Istotą drugiego zobowiązania *Deklaracji*, dotyczącego uwzględniania praw dzieci i młodzieży w procesie wdrażania Porozumienia Paryskiego na wszystkich poziomach, jest zawarcie ich interesów i szczególnych potrzeb nie tylko w normach międzynarodowych, ale także w politykach krajowych i lokalnych. W praktyce oznacza to kompleksowe uwzględnianie wpływu zarówno zmian klimatu, jak i podejmowanych przeciwko nim działań na dzieci na wszystkich etapach tworzenia polityk publicznych - od planowania, poprzez wdrożenie, aż po monitorowanie.

Polska posiada już ramy polityki klimatycznej, środowiskowej i adaptacyjnej, które są regularnie aktualizowane i w coraz lepszym stopniu odpowiadają europejskim i międzynarodowym standardom ambitnych zobowiązań klimatycznych. Istnieją również liczne regulacje dotyczące dzieci i ich praw. Brakuje natomiast tradycji zarówno uwzględniania praw dzieci w polityce klimatycznej, jak i uwzględniania klimatu w przepisach o prawach dziecka. Udzielenie wsparcia dla Deklaracji może zatem być szansą na poprawę tego stanu rzeczy. Co więcej, przystąpienie do Deklaracji przez Polskę nie wymagałoby tworzenia odrębnych instrumentów czy strategii, lecz mogłoby stanowić impuls do silniejszego uwzględniania potrzeb dzieci w istniejących już dokumentach strategicznych, takich jak Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu, Polityka Ekologiczna Państwa 2030 czy działania adaptacyjne realizowane na poziomie krajowym i lokalnym. Trwają też prace nad Długoterminową Strategią Klimatyczną (LTS) – co daje możliwość włączenia perspektywy dziecięcej bezpośrednio do dokumentu będącego już w toku, bez tworzenia nowego procesu czy instrumentu³⁷.

³⁶ Business Insider Polska, *Drastyczny spadek emisji CO₂ w Polsce. Unia może się od nas uczyć, 2024 r.*, <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/drastyczny-spadek-emisji-co2-w-polsce-unia-moze-sie-od-nas-uczyc/zb951wk> [dostęp dnia 20 czerwca 2026 r.].

³⁷ Polska Agencja Prasowa, MKiŚ: *Przyspieszenie prac nad Długoterminową Strategią Klimatyczną Polski do 2050 r. (komunikat)*, 2026 r. https://pap-mediroom.pl/polityka-i-spoleczenstwo/mkis-przyspieszenie-prac-nad-dlugoterminowa-strategia-klimatyczna-polski?utm_source=chatgpt.com [dostęp dnia 29 czerwca 2026 r.]

Dzięki wsparciu Deklaracji bardziej zasadne stałoby się przeznaczanie większych środków na uwzględnianie interesów dzieci w nowych strategiach państwa i w aktualizacjach strategii już istniejących, jak również wzmacnianie wzajemnej integracji i spójności polityk klimatycznych i tych dotyczących dzieci i młodzieży.

Podejście takie odpowiada współczesnemu rozumieniu polityki klimatycznej, która coraz częściej wykracza poza kwestie redukcji emisji i obejmuje również zagadnienia zdrowia publicznego, odporności społecznej oraz ochrony grup szczególnie narażonych, takich jak dzieci i młodzież. Dzięki niemu polityka może w tym samym czasie odpowiadać na potrzeby wszystkich dzieci, ale też systemowo uwzględniać grupy dzieci najbardziej narażone na skutki kryzysu klimatycznego, takie jak dziewczęta i nastolatki, dzieci doświadczające ubóstwa energetycznego, mieszkające na obszarach wiejskich czy żyjące z niepełnosprawnością.

Deklaracja wspiera wzmacnianie odporności systemów kluczowych dla dzieci w Polsce oraz zwiększanie skuteczności działań adaptacyjnych

Trzecie zobowiązanie *Deklaracji* wskazuje na konieczność inwestycji w działania adaptacyjne i mitygacyjne, odpowiadające na potrzeby dzieci i młodzieży. Zobowiązanie to może mieć szczególne znaczenie dla Polski oraz dla młodych ludzi w naszym kraju, ponieważ podkreśla konieczność wzmacniania odporności kluczowych dla nich systemów. Zgodnie z raportem UNICEF³⁸, wpływ zmian klimatu na dzieci zależy nie tylko od samych zagrożeń klimatycznych, ale także od czynników takich jak odporność instytucji, odpowiedni poziom infrastruktury czy dostęp do podstawowych usług społecznych. Nawet stosunkowo nieznaczne zagrożenia klimatyczne mogą prowadzić do poważnych konsekwencji dla dzieci, jeżeli systemy ochrony zdrowia, edukacji, opieki społecznej czy zarządzania kryzysowego nie są odpowiednio przygotowane na nowe wyzwania. Dotyczy to przede wszystkim szkół, placówek ochrony zdrowia, systemów zaopatrzenia w wodę, infrastruktury społecznej oraz systemów reagowania kryzysowego. Coraz częstsze fale upałów, susze i inne gwałtowne zjawiska pogodowe stawiają przed tymi instytucjami nowe wymagania związane z zapewnieniem ciągłości świadczonych usług oraz bezpieczeństwa dzieci, które z nich korzystają.

W polskich warunkach szczególnego znaczenia nabiera odporność infrastruktury edukacyjnej. Wiele budynków szkolnych nie było projektowanych z myślą o długotrwałych falach upałów, które stają się dzisiaj coraz częstszym zjawiskiem. Wysokie temperatury mogą negatywnie wpływać zarówno na zdrowie uczniów i nauczycieli, jak i efektywność procesu nauczania. Ekstremalne zjawiska pogodowe mogą również prowadzić do czasowego ograniczenia funkcjonowania placówek edukacyjnych lub utrudniać dostęp do nich.

Niezwykle istotne jest także uwzględnianie potrzeb dzieci w planowaniu działań związanych z zarządzaniem kryzysowym i ochroną ludności. Dzieci mają szczególne potrzeby podczas ewakuacji, przesiedleń, przerw w dostępie do usług publicznych czy innych sytuacji kryzysowych. Odpowiednie przygotowanie procedur i planów reagowania może ogólnie usprawnić odpowiedzi na klęski żywiołowe w Polsce, jak również ograniczać długofalowe skutki takich wydarzeń dla zdrowia fizycznego i psychicznego, edukacji i szeroko pojętego dobrostanu najmłodszych. Przystąpienie do Deklaracji oznaczałoby przyjęcie takiego podejścia, w którym adaptacja do

³⁸ UNICEF (2026). *Children's Climate Risk Report 2026*, <https://www.unicef.org/reports/childrens-climate-risk-report-2026> [dostęp: 20.06.2026 r.].

zmian klimatu jest jednocześnie traktowana jako element polityki ochrony dzieci. Zyskałoby na tym całe społeczeństwo, instytucje i infrastruktura, ale przede wszystkim właśnie same dzieci i młodzież.

Podpisanie *Deklaracji* może mieć pozytywny wpływ na rozwój edukacji klimatycznej i przygotowanie młodych ludzi do transformacji

Czwarte zobowiązanie *Deklaracji* dotyczy edukacji klimatycznej i środowiskowej oraz wyposażania dzieci i młodzieży w odpowiednią wiedzę i umiejętności, tak aby młodzi ludzie mogli skutecznie chronić siebie i innych, a także zapewnić sobie bezpieczniejszą przyszłość. Edukacja w rozumieniu *Deklaracji* oznacza nie tylko przekazywanie informacji, ale także kompleksowe przygotowanie młodego pokolenia do funkcjonowania w warunkach dynamicznie zmieniającego się klimatu oraz związanej z tymi zmianami transformacji społecznej i gospodarczej. Rozwijanie tzw. "zielonych" kompetencji, związanych ze zrównoważonym rozwojem, efektywnym gospodarowaniem zasobami, innowacjami środowiskowymi czy zielonymi technologiami, będzie niezwykle istotne dla dzisiejszych dzieci i młodzieży w kontekście przyszłej konkurencyjności gospodarki i rynku pracy.

Dla Polski kwestia ta jest szczególnie istotna, jako że nasz kraj będzie musiał przejść i już przechodzi intensywną transformację energetyczną i społeczną, której towarzyszy konieczność rozwoju nowych sektorów gospodarki związanych z zielonymi technologiami. Przyszłe pokolenia muszą zatem być dobrze przygotowane na tak duże zmiany, rozumieć wyzwania klimatyczne oraz potrafić odnajdywać się w nowej rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Odpowiednie dostosowanie systemów edukacji do nowych realiów oraz efektywny rozwój umiejętności młodych są w takiej sytuacji koniecznością. Edukacja klimatyczna i środowiskowa musi także być bardziej praktyczna, holistyczna i interdyscyplinarna oraz odpowiadać na szczególne potrzeby grup zmarginalizowanych.

W obszarze edukacji klimatycznej Ministerstwo Klimatu i Środowiska opracowało scenariusze lekcji dla nauczycieli oraz program "Szkoła przyjazna klimatowi", a działający przy Ministerstwie Edukacji Narodowej Zespół ds. Edukacji klimatycznej wdraża obecnie Moduł klimatyczny w ramach reformy programowej "Kompas Jutra"³⁹. W obszarze partycypacji młodzieży Polska uczestniczy w działaniach *Action for Climate Empowerment* (ACE) w ramach UNFCCC⁴⁰, a MKiŚ prowadziło konsultacje dotyczące strategii edukacji ekologicznej z udziałem organizacji młodzieżowych – istniejące struktury konsultacyjne resortów mogłyby zostać rozszerzone bez potrzeby tworzenia nowej instytucji⁴¹. Deklaracja może pomóc połączyć te działania z szerszym celem zapewnienia dzieciom i młodzieży dostępu do rzetelnej edukacji klimatycznej oraz zwiększenia możliwości ich uczestnictwa w kształtowaniu polityk i programów decydujących o ich przyszłości. Wreszcie, w obszarze spójności polityk i przeciwdziałania dezinformacji klimatycznej Polska jest sygnatariuszem inicjatywy Information Integrity on Climate Change (GIICC)⁴². Podpisanie Deklaracji pozwoliłoby wykorzystać istniejące ramy do nadania perspektywie dzieci

³⁹ Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Startuje program szkoleniowy "Szkoła Przyjazna Klimatowi"*, 2024 r. <https://www.gov.pl/web/klimat/startuje-program-szkoleniowy-szkola-przyjazna-klimatowi>. [dostęp dnia 20 grudnia 2024 r.]

⁴⁰ Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC), *Progress in implementing activities under the Glasgow work programme on Action for Climate Empowerment* (SBI/2024/20), 2024 r. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sbi2024_20_adv.pdf [dostęp dnia 27 grudnia 2024 r.]

⁴¹ Strefa Edukacji, *Edukacja ekologiczna w polskich szkołach: Na jakich lekcjach dzieci się uczą o zmianach klimatycznych lub zrównoważonym rozwoju?* 2024 r., <https://strefaedukacji.pl/edukacja-ekologiczna-w-polskich-szkolach-na-jakich-lekcjach-dzieci-sie-ucza-o-zmianach-klimatycznych-lub-zrownowazonym-rozwoju/ar/c5-17017241>. [dostęp dnia 21 grudnia 2024 r.]

⁴² Sejm RP (2025). Polska w gronie sygnatariuszy Deklaracji o integralności Informacji Dotyczących Klimatu. <https://www.gov.pl/web/klimat/polska-w-gronie-sygnatariuszy-deklaracji-o-integralnoscii-informacji-dotyczacych-zmiany-klimatu>

i młodzieży większej widoczności oraz do systematycznego uwzględniania ich sytuacji i głosu także w działaniach na rzecz dezinformacji klimatycznej.

Ważne dla *Deklaracji* jest budowanie umiejętności młodych ludzi zarówno w zakresie działań mitygacyjnych, jak i adaptacyjnych, a więc również edukacja na rzecz odporności klimatycznej. Taka edukacja obejmuje m.in. wiedzę dotyczącą zagrożeń związanych z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, sposobów reagowania w sytuacjach kryzysowych czy działań wspierających adaptację społeczności lokalnych do zmieniających się warunków środowiskowych. Są to tematy niezwykle istotne, a jednak wciąż słabo obecne w polskich programach nauczania.

Przystąpienie do *Deklaracji* mogłoby więc przyczynić się do poprawy stanu edukacji klimatycznej i środowiskowej w Polsce na wielu polach, szerszego uwzględniania zagadnień dotyczących klimatu i zrównoważonego rozwoju w procesach edukacyjnych oraz budowania kompetencji przyszłych pokoleń. W dłuższej perspektywie oznacza to szansę na jednoczesne zwiększenie odporności społecznej, rozwój nowych technologii, tworzenie zielonych miejsc pracy oraz ogólne lepsze przygotowanie młodych ludzi do funkcjonowania w gospodarce przyszłości.

Deklaracja stawia w centrum znaczący udział dzieci i młodzieży w procesach decyzyjnych dotyczących klimatu

Charakterystycznym elementem *Deklaracji*, zaznaczonym w zobowiązaniu piątym i szóstym, jest uznanie dzieci i młodzieży nie tylko za grupę szczególnie narażoną na skutki zmian klimatu, ale również za liderów i aktywnych uczestników działań klimatycznych. Podejście to pozostaje zgodne z Konwencją o Prawach Dziecka, która gwarantuje dzieciom prawo do wyrażania własnych poglądów w sprawach ich dotyczących⁴³.

Na przestrzeni ostatniej dekady młodzi ludzie stawali się widocznymi uczestnikami debaty klimatycznej na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. W Polsce powstało wiele różnych młodzieżowych grup, organizacji i ruchów społecznych działających na rzecz klimatu. To właśnie ich oddolna inicjatywa w dużym stopniu przyczyniła się do zwiększenia społecznej świadomości dotyczącej długofalowych konsekwencji kryzysu klimatycznego oraz do zwrócenia uwagi na perspektywę przyszłych pokoleń w procesach decyzyjnych. Niemniej w ostatnich latach, jak wskazują badania, zainteresowanie środowiskiem, przyrodą i zmianami klimatu wśród młodych osób w Polsce – znacząco spada⁴⁴.

Ta potrzebna aktywna rola młodego pokolenia jako liderów zmiany jest wyraźnie podkreślona przez *Deklarację*. Kluczowe jest zapewnienie, że udział dzieci i młodzieży powinien odbywać się w sposób znaczący - a zatem nie ograniczać się do okazjonalnych konsultacji czy działań symbolicznych. W praktyce może to oznaczać rozwijanie młodzieżowych organów doradczych, paneli obywatelskich czy konsultacji społecznych dostosowanych do wieku uczestników, a przede wszystkim promowanie wszelkich form dialogu pomiędzy administracją publiczną a dziećmi i młodzieżą. Niezwykle istotna jest interakcja z młodymi ludźmi w ich własnym środowisku, na zrozumiałych dla nich zasadach, w bezpiecznych przestrzeniach włączających w procesy partycypacyjne również grupy zmarginalizowane. Duże znaczenie może mieć też bezpośrednie

⁴³ Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) (1989). *Konwencja o Prawach Dziecka*, Artykuł 12.

⁴⁴ UNICEF Polska (2024). *Prawa dziecka w Polsce 2024. Raport z badań* [dostęp 20.08.2026].

angażowanie dzieci i młodzieży w procesy planowania działań adaptacyjnych na poziomie lokalnym, gdzie skutki zmian klimatu są często najbardziej bezpośrednio odczuwalne.

Należy zaznaczyć, iż szersze włączanie dzieci i młodzieży do procesów decyzyjnych może przynosić korzyści również instytucjom publicznym. Pozwala lepiej identyfikować potrzeby młodych ludzi oraz wzmacnia poczucie współodpowiedzialności za realizację celów klimatycznych. W tym kontekście przystąpienie do *Deklaracji* jest idealną okazją do wysłania jasnego sygnału politycznego, że dzieci i młodzież są postrzegane jako pełnoprawni uczestnicy debaty o przyszłości klimatycznej Polski. Jednocześnie mogłoby wspierać rozwój bardziej systemowych mechanizmów partycypacji młodych ludzi w procesach związanych z polityką klimatyczną i środowiskową oraz zachęcać różne instytucje do przeznaczania większych zasobów na tego rodzaju działania.

Przystąpienie do Deklaracji pomoże zwiększać spójność polityk publicznych oraz rozwijać partnerstwa i współpracę międzyinstytucjonalną

Siódme zobowiązanie *Deklaracji* mówi o tworzeniu partnerstw między instytucjami w celu realizacji jej założeń oraz o wzmacnianiu spójności pomiędzy różnymi aspektami polityki klimatycznej. Jako że kryzys klimatyczny jest wyzwaniem międzynarodowym, międzysektorowym i wpływającym równocześnie na wiele obszarów polityki publicznej, współdziałanie różnych podmiotów jest konieczne do prowadzenia skutecznych działań przeciwko niemu. Ważne jest jak najlepsze wykorzystywanie potencjału współpracy pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za takie obszary tematyczne jak klimat i ekologia, ochrona środowiska, edukacja, zdrowie publiczne, rozwój regionalny, polityka miejska, zarządzanie kryzysowe, polityka społeczna itp.

W Polsce może to oznaczać na przykład pogłębienie współpracy i zwiększenie ilości wspólnych inicjatyw pomiędzy ministerstwami, takimi jak Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Edukacji Narodowej, Energii, Zdrowia, Infrastruktury, Funduszy i Polityki Regionalnej itd., ale też jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami odpowiedzialnymi za fundusze publiczne, organizacjami pozarządowymi czy sektorem prywatnym. Deklaracja może stanowić dla Polski ważne narzędzie wspierające większą spójność polityk publicznych poprzez tworzenie wspólnych ram działania wokół potrzeb dzieci i młodzieży. Sprzyja także wykorzystywaniu danych i dowodów naukowych w procesach administracyjnych i decyzyjnych. Może pozwolić skuteczniej ograniczać fragmentację działań oraz lepiej wykorzystywać istniejące zasoby i instrumenty polityczne.

Zostanie ambasadorem Deklaracji może pomóc Polsce wzmocnić swoją pozycję i poprawić wizerunek na arenie międzynarodowej

Dołączenie do grona sygnatariuszy *Deklaracji* mogłoby wreszcie przynieść Polsce korzyści również w wymiarze międzynarodowym. Dokument został już poparty przez 78 państw z całego świata, w tym przez 14 państw członkowskich Unii Europejskiej⁴⁵. Deklaracja staje się coraz bardziej kluczowym porozumieniem na tle innych podobnych instrumentów. Jej dobrowolny charakter oraz historia powstania przy aktywnym udziale dziecięcych i młodzieżowych ruchów klimatycznych stawiają kraje, które już ją podpisały w roli globalnych liderów nowoczesnego, inkluzywnego podejścia do kwestii praw dzieci i młodzieży w kontekście ochrony środowiska.

⁴⁵ UNICEF Polska (2026). "O Konwencji", <https://prawadziecka.org/o-konwencji/?lang=pl> [dostęp: 23.06.2026 r.].

Aktualny status i perspektywy przystąpienia Polski

W 2019 roku, kiedy Deklaracja została przedstawiona przy okazji COP25, Polska koncentrowała się przede wszystkim na kontynuacji wdrażania dorobku własnej prezydencji, w tym Pakietu katowickiego oraz inicjatyw dotyczących sprawiedliwej transformacji. **Deklaracja nie została wówczas wyselekcjonowana do podpisu. Niemniej, deklaracja nie traci na aktualności wraz z upływem czasu od COP25; przeciwnie, od 2019 roku otoczenie prawne i naukowe, w którym funkcjonuje, istotnie się wzmocniło.** Rezolucje Rady Praw Człowieka i Zgromadzenia Ogólnego ONZ uznające prawo do czystego środowiska, Komentarz ogólny nr 26 Komitetu Praw Dziecka z 2023 roku oraz opinia doradcza Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z 2025 roku w sprawie obowiązków państw wobec zmian klimatu — wszystkie te instrumenty powstały już po ogłoszeniu Deklaracji i dodatkowo wzmacniają normatywne podstawy stojące za jej zobowiązaniami. **W tym świetle Deklaracja jest dziś, siedem lat po jej ogłoszeniu, osadzona w silniejszym kontekście prawnym niż w momencie powstania, a liczba jej sygnatariuszy stale rośnie.** Trwające obecnie prace nad Długoterminową Strategią Klimatyczną, stanowią dodatkowo naturalną okazję do włączenia perspektywy praw dziecka do dokumentu strategicznego będącego już w toku.

Co więcej, jak wskazano powyżej, Deklaracja sama definiuje swoją rolę jako instrument implementacyjny Porozumienia Paryskiego — a zatem spełnia właśnie to kryterium bliskiego związku z Porozumieniem, które Ministerstwo wskazuje jako priorytetowe przy selekcji inicjatyw.

Międzyresortowy charakter Deklaracji, choć realnie zwiększa złożoność koordynacyjną, nie musi stanowić przeszkody nie do pokonania. Skoro zobowiązania 4. i 5. Deklaracji dotyczą w istotnej mierze edukacji klimatycznej i partycypacji młodzieży, naturalnym krokiem byłoby rozszerzenie dialogu na Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, tak aby poparcie dla Deklaracji miało formę uzgodnionego, międzyresortowego stanowiska. Taki model koordynacji nie jest w polskiej administracji rozwiązaniem bezprecedensowym i mogłoby zostać wypracowane bez tworzenia nowej instytucji, wykorzystując istniejące struktury konsultacyjne resortów.

Zwraca się uwagę na potrzebę przystąpienia przez Polskę do *Deklaracji w sprawie Dzieci, Młodzieży i Działań na rzecz Klimatu*, której założenia pozostają aktualne. Dla Polski, która odegrała historyczną rolę w procesie tworzenia Konwencji o Prawach Dziecka, składając jej pierwszy projekt Komisji Praw Człowieka ONZ w 1978 roku⁴⁶, przystąpienie do *Deklaracji* byłoby naturalnym rozwinięciem wieloletniego zaangażowania w ochronę praw dzieci na forum międzynarodowym. Rozszerzenie tej tradycji także o prawa dziecka w kontekście zagadnień klimatycznych i środowiskowych mogłoby po raz kolejny stać się dobrym przykładem dla innych państw oraz pomóc przyspieszać dalszy rozwój społeczności międzynarodowej w tym zakresie. Jednocześnie Deklaracja ma charakter niewiążący prawnie i pozostawia sygnatariuszom znaczną swobodę w zakresie sposobu realizacji jej postanowień. Oznacza to, że potencjalne koszty polityczne związane z jej przyjęciem pozostają ograniczone, podczas gdy korzyści w zakresie budowania wizerunku Polski jako państwa aktywnie wspierającego prawa dziecka i działania na rzecz klimatu mogą być znaczące.

⁴⁶ UNICEF (2026). "Declaration on Children, Youth and Climate Action. Signatories", <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#signatories> [dostęp: 23.06.2026 r.].

O Autorce

Zuzanna Borowska

Działaczka społeczna oddana wartościom dialogu, współpracy i zrównoważonego rozwoju. Absolwentka Nauk Politycznych na University of Amsterdam, a obecnie studentka Międzynarodowych Studiów Ekonomiczno-Politycznych na Uniwersytecie Karola w Pradze. Założycielka i Prezes Zarządu Fundacji Open Dialogues International - międzynarodowej organizacji non-profit, działającej na rzecz dialogu międzykulturowego i społeczności lokalnych. Członkini Młodzieżowej Grupy Doradczej Sekretarza Generalnego ONZ do spraw Zmian Klimatu kadencji 2025-2026. Negocjatorka klimatyczna, reprezentująca kraje Globalnego Południa, młodzież i społeczeństwo obywatelskie w procesie Ramowej Konwencji ONZ w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) nieprzerwanie od 2018 r. Główna negocjatorka ds. sprawiedliwej transformacji dla Republiki Liberii w roku 2023 oraz negocjatorka ds. sprawiedliwej transformacji i mitygacji dla Republiki Dominikany w roku 2024. Aktywna członkini i ekspertka polityczna YOUNGO - oficjalnego przedstawicielstwa młodzieży w UNFCCC. Główna organizatorka pierwszych dwóch polskich edycji konferencji Local Conference of Youth (LCOY Poland).

